

VIZAČE, Božica plodnosti i konjanik. Pula, Arheološki muzej Istre

podignut na dijelu prapov. kultne građevine smještene na juž. rubu nekropole. U Nezakciju je bilo, uz pretpostavljeni hram za štovanje carskoga kulta, i manje svetište božice Eje, a stanovnici su štovali i domaća božanstva (Eia Histria, Trita, Melesokus), orijentalnu božicu Magna Mater i egip. Izidu. *I* od kapitolija širio se prostrani forum četverokutne osnove omeđen na sjev. strani trijemom iza kojega su se nizale razne prodavaonice i radionice, javna kupališta te druge stambene i javne zgrade. *J* i *I* od foruma prostirao se gradski areal smješten stepeničasto niz padinu brežuljka. Područje stambenih četvrti bilo je ispresijecano prolazima koji su omeđivali male trapezoidne inzule. Sve se istražene zgrade sastoje od maloga predvorja omeđena stupovima (atrij), više soba i drugih popratnih prostorija. Ulice su bile popločane kamenom ili usijecane u živu stijenu. Grad je imao tri velike vodospreme te kanalizaciju. — Nekropola paljevinskih grobova prostirala se *Z* od grada, s obje strane ceste koja je vodila prema Puli.

Postupno pretvaranje Nezakcija iz ant. municipija u kasnoant. kaštel započinje već u IV. st., kada se napuštaju i potom ruše mnoge građevine i uređaji javne uporabe (velika vodosprema, terme, villa urbana *J* od termi, vodovodna mreža) te kada se grade jednostavne seljačke kuće na ostacima starijih građevina. Krajem IV. st. dobiva Nezakcij zidine (otkrivene u dužini od 800 m), koje slijede oblik zemljišta. Njihova debljina iznosi 1,6 m, na pojedinim mjestima dosežu visinu od 2 m, a iskopan je i pravokutni toranj. Postoji više gradskih vrata: sjeverna su široka 1,3 m i postavljena koso na smjer zidina, južna su (Porta Polensis) široka gotovo 4 m. — Starokršć. crkvenoj arhitekturi akvilejskoga tipa pripada dvojna bazilika podignuta u V. st. na prostoru između termi i foruma, iznad sloja iz IV. st. Sjev., manja, dvoranska crkva (prva pol. V. st.) imala je pročelja ojačana pilastrima i unutrašnjost urešenu višebojnim mozaičkim podom; u svetištu su se nalazile polukružne svećeničke klupe. U drugoj pol. V. st. crkvi su dodane građevine (u obliku bočnih brodova) koje su bile poprečnim zidovima podijeljene u sedam prostorija. Srednja je prostorija na *S* strani imala zidani bazen za krštenje, a grobnica u jednoj prostoriji svjedoči o postojanju

grobne kapele. Juž. je dvoranska crkva zamišljena kao trobrodna bazilika, ali je tijekom gradnje (druga pol. V. st.) smanjena na širinu sjev. broda koji je pretvoren u hodnik. Gl. se ulaz zbog toga nalazi nešto sjevernije od uzdužne osi, dok je trodijelna klupa za svećenike u svetištu smještena točno u osi. U narteksu, zajedničkom za obje crkve, pod od pravilnih ploča bio je položen povrh zidanih grobova. Sklop bazilike teško je oštećen za slavensko-avarskih upada u Istru (599–611), a nakon toga i profaniran, o čemu svjedoče zazidani prolazi i obična ognjišta, zidana kamenjem, nađena u tri prostorije.

LIT.: P. Sticotti, Relazione preliminare sugli scavi di Nesazio, Atti e memorie SIASP, 1902, 18. — A. Puschi, La necropoli preromana di Nesazio, ibid., 1905, 22. — B. Schiavuzzi, Necropoli romana nel predio degli eredi Batèl presso Nesazio, ibid. — A. Puschi, Nesazio, scavi degli anni 1906, 1907 e 1908, ibid., 1914, 30. — B. Forlati-Tamaro, A proposito di alcune sculture di Nesazio, *Bullettino di paleontologia italiana*, 1925, 48. — A. Deggrasi, *Notiziario archeologico* (1932–33), Atti e memorie SIASP, 1934, 45. — Isti, *Notiziario archeologico* (1934), ibid., 1934, 46. — P. Sticotti, Scavi di Nesazio — campagna del 1922, ibid., 1934, 48. — M. Roberti, *Notiziario archeologico* (1937–39), ibid., 1940, 50. — B. Forlati-Tamaro, *Inscriptiones Italiae*, X/1, Roma 1947. — M. Roberti, *Notiziario archeologico* (1940–48), Atti e memorie SIASP, 1949, 53. — B. Marušić, Slavensko-avarski napadaji na Istru u svjetlu arheološke građe, *Peristil*, 1957, 2, str. 63–65. — J. Mladin, Umjetnički spomenici praistorijskog Nezakcija, Pula 1966. — K. Mihovilić, Nezakcij: Novi podaci o željeznodobnoj nekropoli (Nesazio: Nuevi dati sulla necropoli del' età del ferro), Atti dei Civici Musei di storia ed arte di Trieste, 1983, 1. — Nesactium — Vizače (katalog izložbe), Pula 1983. — K. Mihovilić, Histri i Etruščani, Pula 1986. — B. Marušić, Prilog poznavanju kasnoantičkog Nezakcija, SHP, 1987, 16. — R. Matijašić, Breve nota sui templi forensi di Nesazio a Pola, u knjizi: *La città nell'Italia settentrionale in età romana*, Trieste–Roma 1990.

Br. Ma.

VIZITACIJA, uredba u Katoličkoj crkvi po kojoj viši crkv. poglavari osobno ili preko izaslanika imaju obvezu u određenim vremenskim razmacima pohađati sve crkve i osobe sebi podložne radi provjere njihova materijalnoga i moralnoga stanja. Prigodom tih pohoda vode se zapisnici u posebnim knjigama koji sadrže opise crkava i njihove opreme, kao i stanje u kojemu se nalaze, te opise o tome kako se dijele sakramenti i održava crkvena disciplina. Te su knjige važne kao izvor za opću povijest, ali i kao izvor za povijest umjetnosti.

B. VLAHOVIĆ.
Skulptura LIX.
Zagreb, Gliptoteka
HAZU

Apostolske (papinske) vizitacije čuvaju se u Vatikanskom arhivu, a ostale u arhivima biskupija ili redovničkih zajednica. U Vatikanskom arhivu čuvaju se i relacije (izvješća) pojedinih biskupa koji sadrže većinu vizitacija. Za naše područje posebno su vrijedne apostolske vizitacije F. Sormana (1573) za Dubrovnik, A. Valiera (1579) za Istru i Dalmaciju, A. Priulija (1603) za Dalmaciju i dr.

LIT.: M. Hrg i J. Košanović, Vizitacije zagrebačke (nad)biskupije 1615–1913, Zagreb 1989. A. Bad.

VIZLER, Greta, slikarica (Zagreb, 10. IV. 1925). U slikarstvu samouka, učila kod J. Mišca i J. Resteka. U tragu novoga futurizma slika krajolike dinamičnih prostornih planova i izrazite kromatske gestualnosti (*Uspon u magli*, 1980; *Užareni asfalt*, 1982). Nadahnjuje se doživljajem putovanja, iz čega proizlazi subjektivna vizija boje, svjetlosti i pokreta (*Crvena večer*, 1984; *Euforija jutarnjeg polaska*, 1992). Samostalno je izlagala u Zagrebu, Rijeci, Pagu, Primoštenu i Novalji.

LIT.: V. Bužančić, Slikarstvo Grete Vizler (katalog), Zagreb 1987. — D. Grubić, Greta Vizler (katalog), Zagreb 1992. Ž. Sa. i R.

VIZUALNA POEZIJA → KONKRETNA POEZIJA

VIZVARI, Kata, naivna kiparica (Novigrad Podravski, 7. IV. 1918). Po zanimanju domaćica. Radi skulpture u glini od 1968. Djela joj se odlikuju meko modeliranim oblicima i oštrim zapažanjem karakterističnih pojedinosti (*Figure*, 1971; *Majka s djetetom*, 1972; *Sneha*, 1985; *Beračica jabuka*, 1987). Samostalno izlagala u Trogiru i Münsteru.

LIT.: V. Maleković, Hrvatska izvorna umjetnost, Zagreb 1973. — B. Jelušić, Kata Vizvari (katalog), Hlebina—Zagreb 1988. R.

VIŽINADA, selo u Z dijelu Istre. Župna crkva Sv. Jeronima sagrađena je 1859. u klasicističkome stilu, na mjestu romaničke crkve koja se spominje 1178. Nedaleko župne crkve uz cestu je romanička crkva Sv. Ivana Krstitelja, pregrađena u doba baroka, a na I je strani sela također romanička crkva Sv. Barnabe. U mjestu je i gotička kapela Sv. Ane (obitelj Fakneta). — U selu Ferenci je gotička crkva Sv. Lovre sagrađena na ranokršć. lokalitetu. U selu Radoslavi romaničko-gotička crkva Sv. Nikole, a uz cestu prema Poreču crkva Sv. Roka iz 1583. Na području župe postojale su još srednjovj. crkve Sv. Barbare i Sv. Marije u Ružaru, Sv. Luke na brdu Medulin, Sv. Vida na brdu Brig.

LIT.: A. Šonje, Crkvena arhitektura zapadne Istre, Zagreb 1982.

A. Bad.

VIŽINTIN, Boris, povjesničar umjetnosti (Plase, 1. IX. 1921). Diplomirao 1948. u Zagrebu, 1955/56. bio na poslijediplomskom studiju u Musée d'art moderne u Parizu, 1962. doktorirao u Ljubljani (*Ivan Simonetti, riječki slikar XIX. st.*). Od 1951. do umirovljenja 1988. direktor Moderne galerije u Rijeci. Lik. kritike objavljuje od 1947. u domaćim i stranim periodicima. Piše studije o riječkim slikarima i kiparima XIX. st., monografije o umjetnicima i predgovore katalogima. Organizator je i pokretač izložaba u Rijeci (Riječki salon, Biennale mladih, Međunarodna izložba originalnog crteža) i inozemstvu.

BIBL.: Ivan Simonetti, riječki slikar XIX. stoljeća, Riječka revija, 1952, 2; Izložba riječkog slikarstva XIX. stoljeća (katalog), Rijeka 1954; Spacal (katalog), Rijeka 1954; Strossmayer i Simonetti, Bulletin JAZU, 1954, 5–6; Slikarstvo Jakova Smokvine, ČIP, 1956; Slikarstvo

Rijeke u 19. stoljeću, Jadranski zbornik, 1957; Oton Gliha, Zagreb 1958; Rijeke u očima slikara (katalog), Rijeka 1960; Ante Kaštelančić, Zagreb 1961; Ivan Simonetti, riječki slikar 19. stoljeća, Zagreb 1965; Slavko Kopač (katalog), Zagreb 1966; Likovni život Rijeke od oslobođenja do danas, Vijesti MK, 1968; Riječka »Scuola di disegno«, Peristil, 1980, 23; Prilog izučavanju kulturno-umjetničke prošlosti Rijeke, ibid., 1982, 25; Enigma autorstva Canzio Darin Beda, ibid., 1986, 29; Likovni život Rijeke od 1890–1940, Dometi, 1986; Vatroslav Donegani, Panorama, 1986; Futurizam i konstruktivizam Romola Venuccija, Peristil, 1987, 30; Umjetnička Rijeke XIX. stoljeća. Slikarstvo—kiparstvo, Rijeka 1993; Josip Moretti Zajc, Rijeka 1994.

LIT.: Dodjela Nagrada Pavao Ritter Vitezović, Vijesti MK, 1987, 1–2.

V. Fo.

VJESNIK ARHEOLOŠKOG MUZEJA U ZAGREBU, glasilo koje s manjim prekidima izlazi od 1870; najstariji muzejski i arheol. časopis u Hrvatskoj. U njemu se objelodanjuju radovi iz svih arheol. razdoblja, pretežno s prostora koji pokriva domicilni muzej. Prvi je urednik bio Š. Ljubić, koji je uređivao nultu (1870–76) te staru seriju (1879–92). Novu seriju uređuje J. Brunšmid (1895–1919), a nasljeđuje ga V. Hoffiller (1928–42). Treću seriju (od 1958) uređuju M. Gorenc, D. Rendić-Miočević, B. Vikić-Belančić, Z. Dukat i A. Rendić-Miočević. Nekoliko je brojeva posvećeno istaknutim arheolozima: J. Brunšmidu, Š. Ljubiću, Z. Vinskom, M. Gorencu, D. Rendiću-Miočeviću. God. 1970. izišao je broj posvećen stotoj obljetnici Vjesnika.

LIT.: M. Marović, Vjesnik arheološkoga muzeja u Zagrebu (Bibliografija 3. serije Vjesnika Arheološkog muzeja u Zagrebu), VjAM, 1988, 21. M. Bač.

VJESNIK ZA ARHEOLOGIJU I HISTORIJU DALMATINSKU, glasilo Arheološkoga muzeja u Splitu; 1878–1918. izlazilo pod nazivom *Bullettino di archeologia e storia Dalmata*. Osim arheološko-epigrafske građe objelodanjuje i ostalu pov. građu s područja J Hrvatske. Vjesnik donosi i Bibliografiju knjiga, članaka i recenzija o arheologiji, povijesti i povijesti umjetnosti Dalmacije, koju je najduže uređivala N. Anzulović. Vjesnik su uređivali: M. Glavinčić, G. Alačević, F. Bulić, M. Abramić, D. Rendić-Miočević, M. Suić, M. Nikolanci, B. Gabričević, Ž. Rapanić, B. Kirigin i N. Cambi.

M. Bač.

VLADANOV, Nikola → NIKOLA VLADANOV

VLADIĆ, Marin, klesar kipar (druga pol. XV. i poč. XVI. st.); podrijetlom s Brača. God. 1483. stupio u radionicu kipara Nikole Firentinca za vrijeme njegova rada na šibenskoj katedrali. Spominje se 1502–03. pri gradnji i ukrašavanju splitskih renesansnih gradskih zidina. Vjerojatno je njegovo djelo reljef *Gospa s djetetom* (*Gospa od porodi-lja*) u zidanoj edikuli na sjev. gradskim zidinama, budući da odaje utjecaj Nikole Firentinca. U Splitu se V. spominje još 1518. Možda je isto-vjetan s kamenarom Marinom s Brača, koji je kao mladić 1487. pratio kipara I. Duknovića u Madžarsku.

LIT.: K. Cicarelli, Reljef Firentinčeve škole u Splitu, Prilozi—Dalmacija, 1953, str. 29–32. D. Kt.

VLAHOVIĆ, Branko, kipar (Bjelovar, 1. IX. 1924 — Zagreb, 10. XI. 1979). Diplomirao na Akademiji u Zagrebu 1951 (G. Antunac, V. Radauš). Poslijediplomski studij završio 1953 (F. Kršinić). Bio je lik. pedagog u Zagrebu. Zarana se oslobodio kršinićevske manire, lišio skulpturu narativnosti i krenuo u istraživanje geometrijskih oblika bliskih arhitekturi (*Skulptura IV*, 1963). Njegova djela iz 1966–68. zatvorena su tijela kubičnih volumena, izvedena u patiniranom drvu (*Reljef I*, 1966;